

CIVILIZATIA IMAGINII

PALLADY

Primăvara bucureșteană, atât de dorită — ca și cea, cindva, pragheză... — ne tot amenință și duce în ispită (o zi da, două ba) de-o bună bucată de vreme dar se lasă încă așteptată. Seducția ei potențială se împreună cu seducătoarele ei virtualități. Departe de a locui într-o lume nostalgic-melancolică (sonorul mental este dominat de Huuoh! și fluierături) în care minunații oameni ce ne-am pomenit că suntem peste noapte propun pentru câteva clipe măcar să părăsim acest vacarm justițiar — posttotalitar și preelectoral — pentru a glosa pe marginea numelui pomenit mai la deal. Altfel liliacul — o vechi temă recurentă în opera maestrului, peisajul, atât cel „cameral” cit și cel în „aer liber — a înflorit pe legea dumnealui cum o face de mii de ori. Doar că privighetoarea macedonskiană nu mai vrea să cinte decît „Moor! Moor! Moor!”, ceea ce în termeni zoopolitici ar mirosi a urs siberian și vodcă Smirnoff. Am ales acest produs bărbătesc și vigorizant realizat taman în U.S.A. tocmai ca să nu avem vorbe și să incităm la dispute diplomatice. Așa i s-a întâmplat mai acum o săptămînă domnului ambasador Alexandru Paleologu — cel care în 1946, în plină dominare guvernamentală dr. Petru Groza, elogiază „momentul cultural Pallady” — prin niscaiva declarații pariziene neortodoxe. Și prea puțin iconoclaste. Ceea ce nu înseamnă că n-am recepta la București cu interes aducerea unei icoane semnate de Rubliov, după cum preconiza d. ministru Andrei Pleșu în tratative culturalești cu omologul său de peste Prut, pentru a hărăzi bucurii su-

perioare și amatorilor de artă români, atît de greu și intens acaparați în ultimele săptămîni de Pallady, Rubliov, de alegerile de la Uniunea Scriitorilor, cit și de cele din mai, unde nu scriitorii sint cele mai alese fețe. Ca și maestrul Pallady, a cărui intransigență față de lucrul său este bine cunoscută de d. Paleologu, un avizat cunoscător al prietenului lui Mattisse — are cîteva opțiuni ferme la care ține cu convingere. Că ele nu prea trec pe linia Vladivostok-Kremlin-Bucium (unde a pictat ani în șir și maestrul Pallady) — Piața Victoriei — Place Dauphine (atît de dragă pictorului român) ar fi o altă socoteală. Menținerea fermă a unor convingeri n-ar fi un lucru incriminabil, ba din contră, denotă tărie de caracter și o anume rigoare morală. Să mai adăugăm că nu astfel de „peisaje” ne priosec? Dar în cele politicești ca și în artele plastice „artiști” își modifică mereu stilurile. Tocmai aveam proaspăt în ochi, minte și alte organe un întreg complex Picasso parizian — cel din rue Therigny — cînd, citim cu stupeoare în revista d-lui L. Ulici, că maestrul andaluz (așa ne place nouă să strîmbăm din nas la toate gloriile faraonice, „zău așa, prea de tot, ce, nu mai sunt și alții pe lumea asta?”) e mai mult hm și mda decît un mare artist. Cităm: „Moștenirea lui (a lui Picasso, B.H.) cu toată amplexarea pe care o are, nu depășește, însă, stadiul interesului didactic major și al unui capital muzeistic caracterizat mai mult prin exotism decît de valoare (...)” Între nașterea și moartea lui Picasso, istoria artelor rezumă un capitol al evoluției, în modernitate, a picturii, nu însă și o traiectorie ce-i poate confirma durabilitatea”. Ce să mai adăugăm cînd deja toată lumea e nemulțumită și abia așteaptă să huiduie? Retragera în sine și munca încordată vizavi de propriile tale adevăruri — artistice, existențiale, istorice — ar putea fi o soluție. Pallady, recent evocat și într-un număr din organul central al Uniunii Scriitorilor, rămîne un punct de reper pentru ceea ce numim consecvență. Boierul, de singe și de penel, moldavo-parizian, a căutat, a găsit, un rost al artei lui — dar și al vieții sale — și l-a dus pînă la capăt. Cum și cit a fost în stare. Și-a dat socoteală mai ales lui însuși. A avut parte de alte timpuri, mai propice artei, ar putea sări unul dintre mulții deștepți care au împinzit lumea. Adică între 1920 și 1945 — anii de maximă potență și vigoare artistică pentru Pallady — n-au fost partidele politice care s-au sfîșiat (dar și pupat, nu de puține ori!) între ele? N-au fost alegeri, căderi de guverne, greve, morți, răniți, lucruri abominabile (instaurarea fascismului, să spunem) dar și minunate (înfrîngerea fascismului, să spunem) înălțări și căderi, ticăloșii și victorii ale sublimului?

Revin la acest Pallady tocmai pentru că avem, mai mult ca niciodată, nevoie de ordine interioară. Fără dumneai orice venit din afară pare mistificator. Iar această imensă neotrăncăneală ce acoperă o greu stăpinibilă dezordine politică este rezultatul unei inconsecvențe morale. Dar o resurrecție morală nu poate avea loc decît în timp. Nu prin disciplină de partid, nici prin carteluri-chestii-socoteli-invirteli ci prin rigoare și consecvență morală. Exact ceea ce oferă arta lui Pallady.

Altfel democrația atît de des invocată va rămîne o frumoasă utopie. Cum să vorbim de Pallady și Picasso cînd Corupția face ravagii? Cînd autocrațiile se pot transforma în noocrații iar adevărul (istoric, politic, existențial, de ce nu, și artistic) e un tablou care-și schimbă culorile de pe o zi pe alta? Cum e posibil ca un Prea Fericit care s-a retras să accepte o nouă restaurație? Cum e posibil ca foști (și actuali?) activiști de partid, plus alte „modele” — ce chin pentru Pallady pînă își structura organic tabloul în funcție de model... — de mult prea compromise extracții să țină cu dinții (și să le fie și permis!) de diferitele fotolii ale puterii? De idei și destinul țării este vorba sau de interese personale și avantaje de tot felul? De ce nu se prezintă la televiziune întregul adevăr legat de compoziția „tabloului” politic din 21-22 decembrie? Casetele cu întreg adevărul există, le-au văzut destui și atunci cui folosesc aceste schițe și eboșe de informare în masă?

Pe cine vrem să prostim, să manipulăm, să mințim? De ce vrem să transformăm o veritabilă operă de artă, o capodoperă a curajului și demnității celor tineri într-o caricatură Kitsch, violent fardată cu niște culori nu prea greu de deslușit? Maestrul Pallady ar fi fost îngrozit dacă ar fi văzut în ce context i se vehiculează numele. Dar ce putem face dacă ni se solicită mereu artă și nu politică? Să notăm pentru final numele citorva maestri ai artei interpretative contemporane care au fericit cîteva mii de bucureșteni pe data de 17 aprilie 1990 în „concertul” Cîntă, cîntă, lăutare! La orchestra Hora Bucureștiului s-au adăugat Ghiță Coadă, Nelu Piculeață, Constantin Fulgerică, George Udilă și (aici e aici!) Sorin Necunoscutu. Sala grandioasei manifestări populare: înfrățirea între popoare! Busturile lui Marx și Engels, ca doi dușmani ai omenirii civilizate, n-au mai apucat să vadă bucuria omului de rînd în fața artei. Asta așa, să nu se spună că avem ceva cu frontul celor mulți care trăiesc, muncesc și se bucură de această primăvară cu care altminteri, iertare, maestrul Pallady nu are nici o legătură.

BEDROS HORASANGIAN